

Tana kommunestyrets møte 7.oktober 2021

– Folkets Spørretime v / Kåre Breivik, samfunnsengasjert

Spørsmål om historiske kulturminner i Tana

Tana kommune har to kirkegårder som tilsynelatende har en mangelfull drifts- og vedlikeholdsplan. Begge eiendommene tilhører Tana Sokn (Nå Kirkelig Fellesråd)

- Eiendom – Langnes kirkegård (gravlund) - Gnr. 18 Bnr 10 - Areal 6,122 m² - se vedl. kartutsnitt
- Eiendom – Kirkegården ved Gullholmen - Gnr. 18 Bnr 102 - Areal 5 182 m² - se vedl. kartutsnitt

Begge eiendommene har en historisk verdi, og kulturminner som bør vurderes til å få vernestatus. Kirkegårdene har også en historisk forankring knyttet til handelsstedet Gullholmen, og handelsvirksomheten tilknyttet Tanafjorden og Tanaelva. De som ligger gravlagt der, er de som i stor grad la grunnlaget for etablering, oppbygging og bosetting i den kommunen vi har i dag.

Kirkegården ved Gullholmen har vært tilknyttet det tidligere handelsstedet på Gullholmen. Etablert ca. 1680 i følge historiske skrifter. Dtr var også en skolestue og en egen kirke på kirkegården ved Gullholmen.

Kirken ved Gullholmen ble i 1856 revet og materialene ble fraktet til Gamvik og bygd opp igjen som Gamviks første kirke. Skolestuen som sto ved kirken ble revet i 1837 og satt opp igjen som skolestue på Langnes.

I følge historien skal det fra Fogden i Tana ha vært registrert 11 handelssteder i 1855, hvorav Gullholmen var det største. Det var mange ulike handelsmenn som prøvde seg med handelsvirksomhet der fra 1600 tallet og fremover i tid. Men i følge historien var det en med navnet Johan Karstenssøn Garmann Schanke som overtok handelsstedet i 1810, og som fikk handelsvirksomheten til å blomstre.

Da det kommunale selvstyre ble innført i 1840 ble Johan K Garmann Schanke den første ordfører, Og den siste «nessekonge» i Tana. (Jfr Dag Simonsen omtale i Finnmarken 25.04.2003)

Men utviklingen gikk i retning av en forflytning av bosettingen fra Gullholmen, som slo seg ned lenger opp langs elva.

Kirkestedet Langnes ble sammen med Bonakas, det nye kommune- og handelssenteret. Samtidig gikk sjøtrafikken over fra seil til damp, og Smalfjord ble den nye havna.

På kirketomta ved Gullholmen er kirkegården intakt, med en mur rundt, og med tydelige merker av mange graver. Men det er bare rester fra tre gravstøtter, med navn som kan leses. Resten av gravene er uten gravstøtter, og nærmest overgrodd av gress og planter. Kirkegården ble brukt av den faste bosetting av fjordfiskere og den sjøsamiske bosetting utover Tanafjorden.

Langnes kirkegård ble etablert på midten av 1800 tallet. (1844?), er lokalisert like nedenfor den kjente Rødli-butikken.

I følge et notat (fra Thormod Holti) med oversikt over de som er gravlagt der, er det om lag 90 personer som er gravlagt på kirkegården på Langnes. Men slik kirkegården fremstår i dag, er det svært vanskelig å finne de gravstedene og flere gravstøtter er falt ned eller overgrodd med kratt og gress. Noen steder har bjørkestammer falt nedover gravstedene og revet ned gravstøtter.

Her ligger gravlagt familiemedlemmer fra flere kjente slekter i Tanasamfunnet. Noen med norsk, samisk eller finsk/kvensk bakgrunn.

Takket være familier som har tilknytning til Tana og kirkegården på Langnes, og prøver dem å gjøre et minimum av drift og vedlikehold av den kirkegården, som gjør det mulig å gå inn i område.

På kirkegården finnes gravstøtter med familienavn som Rødli, Bertheussen, Schanke, Astrup, Aastrøm og Myreng m.fl som noen eksempler.

Fra den finske innvandring kan nevnes Salomon M. Kankaanranta f. 25-2-1829 d. 17-12-1899. Han innvandret fra Finland 1873 og satte bo i Masjok og tok navnet Salamonsen.

Steinen er reist av etterkommere.

Har følgende tre spørsmål til kommunestyret.

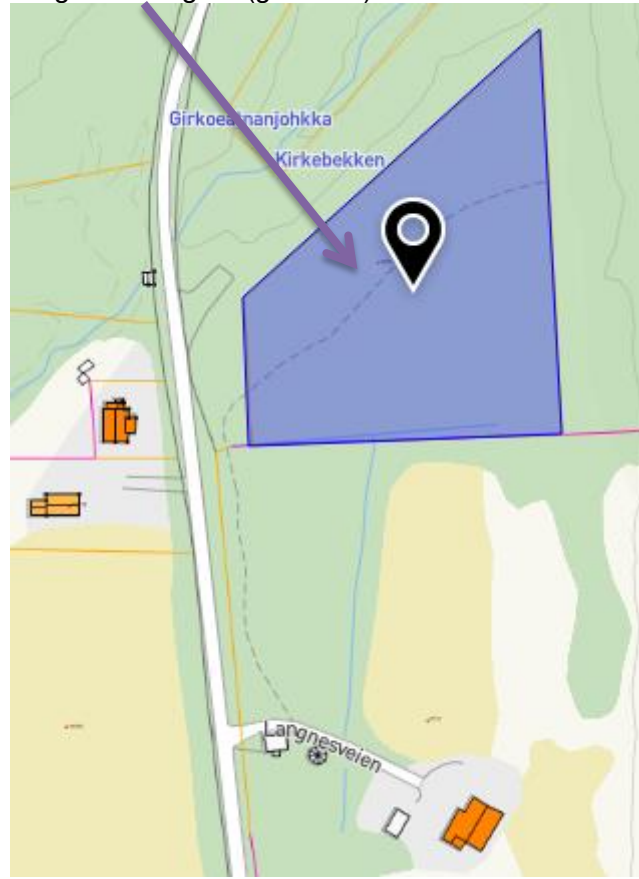
1. Kan kommunestyret på et prinsipielt grunnlag vedta å få fremlagt et eget saksfremlegg som utreder mulighetene for at begge kirkegårdene, både ved Gullholmen og Langnes Kirkegård, kan få et varig vern som et kulturminne etter Lov om kulturminner event. andre relevante lover.
2. For å få en videre oppfølging av denne prosess vil det være en praktisk løsning å gi oppgaven videre til Hovedutvalget for omsorg, opplæring og kultur.
3. Dersom pkt. 1 oppfylles kan hovedutvalget oppnevne en prosjektgruppe sammensatt av repr. for Kirkelig fellesråd og repr. for familier som har tilknytning eller har familiemedlemmer som er gravlagt på kirkegårdene som her berøres. Prosjektgruppen får i oppgave å blant annet skaffe eksternt finansiering for det videre prosjektarbeid.

Mv h Kåre Breivik/ sign

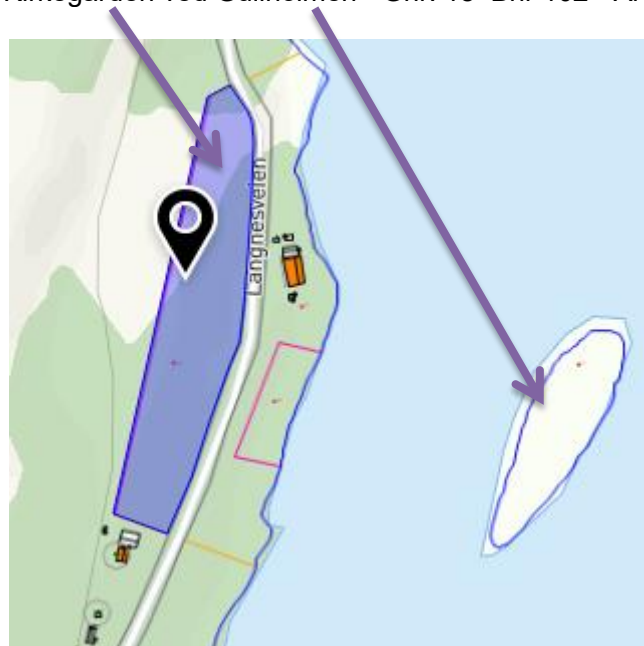
KARTUTSNITT:

Kommune: Deatnu - Tana

Eiendom – Langnes kirkegård (gravlund) Gnr. 18 Bnr 10 - Areal 6,122 m²

Eiendom – Kirkegården ved Gullholmen - Gnr. 18 Bnr 102 - Areal 5 182 m²

Svar på spørsmål om historiske kulturminner i Tana

Ordfører,

Først av alt vil jeg takke for spørsmålet. De gamle kirkegårdene på Langnes og Gullholmen er flotte kulturminner som representerer viktige og spennende perioder i Tanas historie.

Så til spørsmålet:

Kan kommunestyret kan ta initiativ til å verne kirkegårdene på Langnes og Gullholmen? Når det gjelder Gullholmen kirkegård, så er den en del av et kulturminne som består av tre deler og er automatisk fredet. Når det gjelder Langnes kirkegård så er den registrert som kulturminne, og det er Sametinget som har ansvaret for det. Ifølge kulturminnesøk.no er vernestatusen uavklart. Når det er sagt, så er kirkegården anlagt i tredje kvartal av 1800-tallet – så muligheten for å anlegge hyttefelt eller vei over området er lik null. Det å sette i gang en fredningsprosess har derfor neppe så mye for seg.

Derimot er det behov for skjøtsel av kirkegården på Langnes; dvs rydding av skog og vegetasjon, reparasjon av gjerder, evt gravstøtter osv. Før sommerferien var jeg i kontakt med Finnmark fylkeskommune som har penger til denne typen tiltak. Det må imidlertid gjøres en jobb med å lage et prosjekt, søke om penger og administrere det. Jeg har sendt en henvendelse til kirkevergen i slutten av september for å forhøre meg om dette er noe kirkelig fellesråd kan ta ansvar for, i og med at de har kompetanse på kirkegårder. Jeg har ennå ikke fått svar derfra, men jeg mener det er hensiktsmessig at vi i første omgang avventer svar fra dem. Hvis de vil påta seg dette er saka løst. Hvis ikke, så må man finne en annen løsning. Det får vi evt komme tilbake til når vi vet mer.